

LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, A.Vivulskio g. 11, LT-03610 Vilnius, tel. (8 5) 266 8176, (8 5) 266 8169, faks. (8 5) 266 4209, el. p. post@socmin.lt, <http://www.socmin.lt>. Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 1886 03515

(Duomenys nuasmeninti)

Į 2014-01-04 Nr. (8.6-74) SD -
prašymą

Kopija

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriui,
įstaigos vadovui,
Augustinui Normantui
Gedimino pr. 56
Vilnius

2014-02-28 Nr. 4D-2014/1-54/3D-665

DĖL (DUOMENYS NUASMENINTI) PRAŠYMO

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, vykdydama Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus 2014 m. vasario 28 d. pažymoje Nr. 4D-2014/1-54 pateiktas rekomendacijas, pagal kompetenciją teikia atsakymus į (*duomenys nuasmeninti*) (toliau – pareiškėjas) 2014 m. sausio 4 d. prašyme (toliau – prašymas) iškeltus klausimus.

Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams, t. y. socialinės pašalpos bei būsto šildymo išlaidų, geriamojo vandens bei karšto vandens išlaidų kompensacijų, teikimo principus, piniginę socialinę paramą gaunančių asmenų teises ir pareigas, taip pat piniginės socialinės paramos, teikiamos nepasiturintiems gyventojams, kai suaugęs asmenys yra išnaudoję visas kitų pajamų gavimo galimybes, rūšis, dydžius ir teikimo sąlygas reglamentuoja Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas (toliau – Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas).

Dėl registracijos Lietuvos darbo biržoje. Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 6 straipsnio 3 dalyje nurodyta, jog bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo turi teisę į socialinę pašalpą, jeigu kreipimosi dėl socialinės pašalpos metu atitinka visus minėtame straipsnyje nurodytus reikalavimus, vienas iš jų – kiekvienas vyresnis kaip 18 metų bendrai gyvenantis asmuo, vienas gyvenantis asmuo arba vaikas (įvaikis) nuo 16 iki 18 metų atitinka bent vieną iš minėto įstatymo 8 straipsnyje nurodytų sąlygų, kurioms esant bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo turi teisę į piniginę socialinę paramą.

Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 5 punkte nurodyta, jog teisę į piniginę socialinę paramą turi asmuo, kuris slaugo ar prižiūri savo ar sutuoktinio *artimąjį (artimuosius) giminaitį (giminaičius)*, jeigu jiems yra mokamos slaugos ar priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinės kompensacijos, teisę jis turi taip pat ir tuo atveju, jei asmuo įstatymų nustatyta tvarka yra paskirtas savo ar sutuoktinio *artimojo (artimųjų) giminaičio (giminaičių)*, kuriam (kuriems) nustatyta rūpyba, rūpintoju.

Vadovaujantis Kauno miesto apylinkės teismo 2011 m. lapkričio 3 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. (*duomenys nuasmeninti*), (*duomenys nuasmeninti*) buvo paskirtas *duomenys nuasmeninti*, kuriai nustatytas specialusis nuolatinės slaugos poreikis ir mokama slaugos tikslinė kompensacija, rūpintoju. Minėtoje teismo nutartyje nurodyta, jog pareiškėjas *duomenys nuasmeninti* sūnus.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, taip pat vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.135 straipsniu, kuriame nurodyta, jog artimaisiais giminaičiais pripažįstami

tiesiosios linijos giminaičiai iki antrojo laipsnio imtinai (tėvai ir vaikai, seneliai ir vaikaičiai) ir šoninės linijos antrojo laipsnio giminaičiai (broliai ir seserys), darytina išvada, jog (*duomenys nuasmeninti*) nėra (*duomenys nuasmeninti*) artimoji giminaitė, todėl pareiškėjas neatitinka Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 5 punkto reikalavimų.

Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 8 straipsnyje nenurodyta, jog teisę į piniginę socialinę paramą turi asmenys, kuriems vadovaujantis Lietuvos Respublikos meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymo pakeitimo įstatymu (toliau – Meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymas) yra suteiktas meno kūrėjo statusas.

Pažymėtina, jog nors meno kūrėjo statusą turintys darbingo amžiaus meno kūrėjai, negaunantys pajamų pagal autorinę sutartį ir nepriklausantys asmenims, draudžiamiems valstybės lėšomis pagal Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymą, nedirbantys pagal darbo (tarnybos) sutartį ar savarankiškai ir nemokantys sveikatos draudimo įmokų, *valstybės draudžiami privalomuoju sveikatos draudimu*, o tuo atveju, jei jie neturi draudžiamųjų pajamų arba jų draudžiamųjų pajamų suma per kalendorinius metus yra mažesnė už atitinkamų metų Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Vyriausybė) patvirtintų 12 minimaliųjų mėnesinių algų dydžio sumą, – ir *pensijų socialiniu draudimu pagrindinei ir papildomai pensijų dalims bei ligos ir motinystės socialiniu draudimu* iš Meno kūrėjų socialinės apsaugos programos lėšų, meno kūrėjo statuso suteikimas nesuponuoja, jog asmuo gali būti laikomas dirbančiu asmeniu, nes meno kūrėjo statuso suteikimas nesukuria darbo teisinių santykių. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, jog ši statusą turintis asmuo neatitinka Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto reikalavimų, kuris taikytinas dirbantiems asmenims.

Kaip jau minėta, asmuo, siekiantis gauti socialinę pašalpą, turi atitikti bent vieną iš Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 8 straipsnyje įtvirtintų sąlygų, viena iš jų – Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtinta galimybė asmeniui būti įsiregistravusiam Lietuvos teritorinėje darbo biržoje ar kitos valstybės valstybinėje įdarbinimo tarnyboje.

Dėl kūrybinės prastovos įskaitymo į gaunamas pajamas nustatant teisę į socialinę pašalpą. (*duomenys nuasmeninti*) 2014 m. sausio 4 d. prašyme nurodė, jog jam yra paskirta kūrybinės prastovos išmoka, manė, jog tai yra tikslinė išmoka, meno kūrėjui mokama iš valstybės biudžeto lėšų, todėl ši išmoka neturėtų būti įskaitoma į pagal Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą apskaičiuojant asmens vidutines pajamas per mėnesį.

Vadovaujantis Meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymo 11 straipsnio 1 dalimi ir 12 straipsnio 1 dalimi, buvo priimtas Vyriausybės 2011 m. kovo 16 d. nutarimas Nr. 316, kuriuo patvirtinti Meno kūrėjų socialinės apsaugos programa (toliau – Meno kūrėjų socialinės apsaugos programa) ir Meno kūrėjų socialinės apsaugos programos administravimo tvarkos aprašas (toliau – Meno kūrėjų socialinės apsaugos programos tvarkos aprašas), kurių paskirtis – skirti paramą mažas ir neregulias pajamas gaunantiems meno kūrėjams, taip pat meno kūrėjams, patiriantiems kūrybinės prastovas.

Meno kūrėjų socialinės apsaugos programos 2 punkte nurodyta, jog *kūrybinė prastova* – laikotarpis, kai darbingo amžiaus meno kūrėjas dėl nuo jo nepriklausančių objektyvių priežasčių laikinai neturi sąlygų meno kūrybai ir (ar) jos rezultatų sklaidai ir neturi pajamų iš kūrybinės, individualios ar su darbo santykiais susijusios veiklos. Tame pačiame punkte taip pat nurodyta, jog *kūrybinės prastovos išmoka* – minimaliosios mėnesinės algos dydžio išmoka, Vyriausybės nustatyta tvarka mokama per kūrybinę prastovą meno kūrėjui iš Meno kūrėjų socialinės apsaugos programos lėšų.

Meno kūrėjų socialinės apsaugos programos tvarkos aprašo 11 punkte nurodyta, jog iš minėtos programos lėšų darbingo amžiaus meno kūrėjui gali būti skiriama kūrybinės prastovos

išmoka, jeigu: 1) jis laikinai neturi sąlygų vykdyti meno kūrybos ir (ar) jos rezultatų sklaidos ir neturi pajamų iš kūrybinės veiklos (pagal individualiai sudarytas autorines ar atlikėjų intelektinių paslaugų sutartis, ar autorių ir atlikėjų teisių kolektyvinio administravimo asociacijų suteiktas licencijas), individualios ar su darbo santykiais susijusios veiklos, o jo pajamos, gautos per paskutinius 3 mėnesius iki kūrybinės prastovos atsiradimo laikotarpio, nesudaro atitinkamų metų Vyriausybės patvirtintų 6 minimaliųjų mėnesinių algų dydžio sumos; 2) negauna stipendijos (mokslinei, kūrybinei veiklai ar kitos veiklos srities stipendijos).

Vadovaujantis Meno kūrėjų socialinės apsaugos programos tvarkos aprašo 21 punktu, sprendimą dėl kūrybinės prastovos išmokos skyrimo ar mokėjimo nutraukimo priima *kultūros ministras*, atsižvelgdamas į Meno kūrėjų socialinės apsaugos komisijos pateiktas išvadas.

Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 1–22 punktuose išvardytos pajamų rūšys, įskaitomos apskaičiuojant asmens, siekiančio gauti piniginę socialinę paramą, vidutines pajamas per mėnesį.

Atsižvelgiant į tai, jog, *pirma*, kūrybinės prastovos išmoka yra mokama siekiant užtikrinti laikinai kūrybinę prastovą patiriančių meno kūrėjo statusą turinčių asmenų socialinę apsaugą, *antra*, minėta išmoka *nepatenka* į Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 12 punkte nurodytą *išimtį*, kurioje išvardytos socialinio pobūdžio pajamų rūšys, neįskaitomos į asmens gaunamas pajamas, nes kūrybinės prastovos išmoka nelaikytina vienkartinė išmoka ar pašalpa, kuri yra mokama iš valstybės, Valstybinio socialinio draudimo fondo ar savivaldybių biudžetų, tai taip pat nėra subsidija užimtumui remti, mokama iš valstybės ar savivaldybių biudžetų, Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo, ar darbdavio mokama vienkartinė išmoka ar pašalpa bei kas mėnesį gaunamomis socialinio pobūdžio pajamos, t. y. transporto išlaidų kompensacija neįgaliesiems, ar kompensacija donorams, pagalbos pinigai, mokami pagal Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymą, *darytina išvada*, jog kūrybinės prastovos išmoka yra *laikytina socialinio pobūdžio pajamomis* ir, vadovaujantis Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 12 punktu, *turi būti įskaitoma* į asmens pajamas apskaičiuojant asmens, siekiančio gauti piniginę socialinę paramą, vidutines pajamas per mėnesį.

Dėl piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams dydžio.

Gyventojų rėmimo principai yra įtvirtinti ir tarptautiniuose teisės aktuose, kurių nuostatos įpareigoja valstybes užtikrinti socialinę paramą pažeidžiamiausioms asmenų grupėms (Europos socialinė chartija (pataisyta); Europos socialinės apsaugos kodeksas ir kt.), tačiau socialinės paramos skyrimo ir mokėjimo pagrindai, sąlygos, dydžiai nustatomi kiekvienos valstybės nacionaliniais teisės aktais įvertinus valstybės ekonomines ir finansines galimybes. Europos (bendrijų) tarybos 1992 m. birželio 24 d. rekomendacijoje 92/44/EEB „Dėl pakankamų pajamų ir socialinės paramos socialinės apsaugos sistemose bendrų kriterijų“ valstybėms narėms yra rekomenduojama pripažinti, kad pagrindinė asmens teisė yra gauti pakankamai pajamų ir pakankamą socialinę paramą, nemenkinančią žmogaus orumo, tačiau ši teisė turi būti suteikiama atsižvelgiant į tai, ar asmenys, kurių amžius, sveikata ir šeimos padėtis leidžia, yra pasirengę aktyviam darbui arba profesiniam mokymuisi, kad įsidarbintų, arba *atsižvelgiant į ekonomines ir socialines integracijos priemones*.

Pastebėtina, jog Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – Konstitucinis Teismas) yra konstatavęs, kad socialinės apsaugos priemonės išreiškia visuomenės solidarumo idėją, padeda asmeniui apsisaugoti nuo galimų rizikų, tačiau pilietinėje visuomenėje solidarumo principas *nepaneigia asmeninės atsakomybės už savo likimą*, todėl socialinės apsaugos *teisinis reguliavimas turi būti toks, kad būtų sudarytos prielaidos kiekvienam visuomenės nariui pačiam pasirūpinti savo gerove, o ne vien pasikliauti valstybės socialine apsauga* (Konstitucinio Teismo 2002 m. lapkričio 11 d., 2003 m. gruodžio 3 d. nutarimai). Asmens teisė į socialinę paramą ir apskritai į socialinę apsaugą interpretuotina atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Konstitucijoje

(toliau – Konstitucija) įtvirtintus socialinės darnos ir teisingumo imperatyvus, konstitucinius asmenų lygiateisiškumo ir proporcingumo principus. Asmeniui teikiama socialinė parama neturi virsti privilegija, ji *neturi sudaryti prielaidų asmeniui pačiam nesiekti didesnių pajamų, savo pastangomis ieškoti galimybių užtikrinti sau ir savo šeimai žmogaus orumą atitinkančias gyvenimo sąlygas*. Konstitucija nedraudžia įstatymų leidėjui įstatymu nustatyti tokių socialinės paramos teikimo pagrindų ir sąlygų, *socialinės paramos dydžių*, kad būtų *skatinamos kiekvieno asmens pastangos* pagal išgales pirmiausia pačiam pasirūpinti savo ir savo šeimos gerove bei prisidėti prie visos visuomenės gerovės. Įstatymų leidėjas turi *plačią diskreciją įstatymu diferencijuoti* socialinę paramą (Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 5 d., 2007 m. rugsėjo 26 d., 2009 m. rugsėjo 9 d. nutarimai).

Atsižvelgiant į šalies finansines galimybes, pinigines socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams teikimu užtikrinamos *minimalios lėšos* pagrindiniams fiziologiniams poreikiams tenkinti, pavyzdžiui, išlaidoms maistui ir būtiniausioms komunalinėms paslaugoms apmokėti, o atsižvelgiant į tai, jog nepasiturintiems gyventojams didžiausią finansinę našta sudaro išlaidos būsto šildymui, geriamajam bei karštam vandeniui, yra kompensuojamos šių gyventojų patiriamos išlaidos minėtoms paslaugoms apmokėti.

Ministrė

Algimanta Pabedinskienė